

Становище

От: доц. д-р Стела Ангова, УНСС, катедра „Медии и обществени комуникации“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност в СУ 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Журналистическа етика)

Автор на дисертационния труд: **Генка Добринова Шикерова**

Научен ръководител: **проф. д-р Луливера Кръстева**

Тема на дисертационния труд: **„РАЗСЛЕДВАЩАТА ЖУРНАЛИСТИКА МЕЖДУ ЗАКОНА И ЕТИЧНИТЕ СТАНДАРТИ. Изследване на предаванията „БТВ Репортерите“, „Разследване“ и „Темата на Нова“ в периода 2009-2018 г.“**

Темата за разследващата журналистика винаги е била актуална, защото това е жанрът, който се занимава със злободневните общественозначими теми. Генка Шикерова разглежда темата в още по-съвременен контекст като търси взаимовръзките между коректното прилагане на закона и спазването на етични стандарти в телевизионната разследваща журналистика. Изследването реферира към важни проблеми, които засягат не само медиите, но и обществото като цяло: качеството на журналистиката у нас, медийната среда, журналистическият професионализъм и свободата на словото.

Авторът аргументира актуалността чрез няколко взаимосвързани теми: критерии за журналистика, деформация на социалното мислене, политически и икономически натиск, социалните мрежи като източник на информация и дезинформацията, криза на доверие в институциите, високи нива на корупция, липса на върховенство на закона и депрофесионализиране на медиите (с. 8).

Дисертационният труд е в обем от 363 страници и включва: увод, четири глави, заключение, библиография, 12 приложения. Библиографията включва 406 източника, от които 242 на кирилица и 164 на латиница. За целите на труда е работено с широк набор от литература – научни публикации (монографии, научни сборници, статии, студии), публикации в сайтове на професионални организации, закони и документи.

Генка Шикерова е позната като разследващ журналист от телевизията. В предложения за защита текст тя демонстрира и умението да създаде качествен

аналитичен научен текст. В дисертацията предлага връзка между практиката (от първо лице) и теорията, която категорично има нужда от допълване и ще спечели от предложения контекст на темата за телевизионната разследваща журналистика и корелацията ѝ със закона и етичните стандарти в България.

Изборът на тази тема заслужава адмирации, защото запълва важно научно пространство, а също и предлага практико-приложни насоки. Времевият диапазон е десетгодишен, анализиранияте предавания са три – това залага като цел сериозна изследователска работа. Приемам като напълно коректно твърдението на автора, че „за първи път в изследователското поле е проследена взаимовръзката между закона и етичните стандарти в телевизионната разследваща журналистика за 10-годишен период“ (с. 8), което е и първият научен и научно-приложен принос.

Използван е интердисциплинарен подход – обхванати са научни полета като право, етика, социология, медии и комуникации. Прецизно са описани елементите на научното изследване. Изследователските методи са контент-анализ, съпоставителен анализ и аналитико-синтетичен метод. Присъстват важни за труда понятия като разследваща журналистика, новинарска журналистика, разследващ репортер, факти, истина, информационна цензура, информация, достоверност и др. Логиката на труда върви в посока: зараждането на разследващата журналистика в Съединените щати и Западна Европа, теоретичен синтез на разбирането на понятието „разследваща журналистика“, информационна цензура (свръхинформацията като проблем), възможностите и ограниченията на законодателството и на етичните кодекси, собствено изследване на разследващи практики в България.

Генка Шикерова е извършила сериозна изследователска работа в няколко посоки.

Първо, тя е осъществила критичен анализ на наличната към момента научна литература по темата на дисертационния труд. Обобщила е съществуващите дефиниции за понятието разследваща журналистика и е извела непреходният момент в различните формулировки, а именно, че „в основата на разследващата журналистика винаги е противопоставянето на политическата, институционалната, корпоративната или религиозната власт със силата на фактите и в защита на обществения интерес“ (с. 26). Заедно с това е предложено и осъвременено виждане за същността на разследващата журналистика, което насочва към отразяване на проблеми за морални и

правни престъпления на публични личности като резултат от личното професионално израстване на журналиста.

Второ, проведената анкета сред 20 водещи журналисти позволява на автора да състави внушителен списък с 35 теми табу за българските телевизии в периода 2014-2015 г. и да стигне да важния извод, че „значими теми, изискващи време, усилия и сериозни журналистически качества не се разработват в телевизиите“ (с. 51, 52). Интересно е пояснението, че в някои от случаите причината е в липсата на потенциал в редакционните екипи, другаде е налице корпоративен натиск, наличието на външно влияние е под формата на политическо и институционално влияние. Всичките посочени в *Приложение 2* теми табу са от обществен интерес и са доказателство за наличните дефицити в разследващата журналистика в България.

Трето, проучени са възможностите и ограниченията на българското законодателство, което има пряко отношение към телевизионната разследваща журналистика и практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Правната рамка е структурирана по отношение на конституционните норми и редица закони като Закон за радиото и телевизията, Наказателен кодекс, Закон за защита на личните данни, Закон за достъп до обществена информация, Закон за защита на класифицираната информация и т.н. Този преглед на съществуващата нормативна база позволява на автора да изведе съществуващите дефицити в българското право, свързани с разбирането за журналист и журналистическа дейност, информация, защита на източници на информация, държавна и служебна тайна.

Четвърто, от значение е и проведеното проучване на етичните кодекси в направленията, които имат най-пряко отношение към разследващата журналистика в телевизията. Това позволява да се направят по-прецизни изводи относно съвременното състояние на разследващата журналистика, защото ако законовата рамка определя външната регулация на журналистическата дейност, то професионалните правила препращат към саморегулацията. Поради това са важни въпросите, които авторът задава от позицията на професионалист от практиката относно употребата на скрита камера, работа под прикритие, провокация, социален експеримент. Отговорът позволява отново да бъдат посочени дефицити по отношение на професионалната етика в телевизионната разследваща журналистика като липсата на професионална регулация

по отношение използването на скрита камера, анонимни свидетели и кадри, които не са заснети от автора.

Пето, извършеният контент анализ на три телевизионни предавания за разследваща журналистика позволява на автора да стигне до важни изводи за особеностите, тенденциите и дефицитите на телевизионната разследваща журналистика в България. Емпиричният материал е богат и обхваща 1580 предавания на БТВ и Нова телевизия за 10-годишен период. Това проучване дава възможност да се очертае състоянието на разследващата журналистика у нас, да се изведат темите, да се посочи доколко разработваните теми отговарят на критериите за разследвания, да се дадат примери за присъствието на псевдоразследвания.

Дисертационният труд е значим не само от научна и практико-приложна гледна точка, важен е и за обществото ни като цяло. Той ще бъде от полза за студенти по журналистика, преподаватели, журналисти и медийни организации, но и за всеки извън професионалната общност, който се нуждае от критична информация, откривана и представяна от разследващите журналисти. Посочените тенденции и дефицити са важни за излизането от състоянието на аномия, за което говори авторът в увода.

Като взимам под внимание актуалното звучене на дисертацията, прецизният научен подход, изследователските и аналитични умения, постигнатите резултати, посочените приноси и направените препоръки ще гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен доктор по научна специалност в СУ 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Журналистическа етика) на Генка Добринова Шикерова за труда ѝ „РАЗСЛЕДВАЩАТА ЖУРНАЛИСТИКА МЕЖДУ ЗАКОНА И ЕТИЧНИТЕ СТАНДАРТИ. Изследване на предаванията „БТВ Репортерите”, „Разследване” и „Темата на Нова” в периода 2009-2018 г.“

30.06.2020

доц. д-р Ст. Ангова